

Pandemie COVID 19 a financování knihoven

Výsledky dotazníkového šetření

Termín: průzkum byl proveden ve dnech 9. až 16. dubna 2020

Cíl průzkumu: zjistit, zda knihovny mají v současné době informace o tom, že jejich provozovatelé/zřizovatelé uvažují o snížení nebo zvýšení financování knihovny v roce 2020 nebo 2021.

Forma průzkumu: průzkum byl proveden pomocí webového dotazníku, viz Příloha. Knihovny byly k účasti v průzkumu vyzvány pomocí několika elektronických konferencí, ve kterých je zastoupeno cca 2 500 účastníků.

K vyplnění dotazníku byly vyzvány **pouze ty knihovny, které v současné době mají informace o tom, že jejich provozovatelé/zřizovatelé uvažují o snížení nebo zvýšení financování knihovny v roce 2020 nebo 2021.**

Praha 21. 4. 2020

Národní knihovna ČR – Knihovnický institut

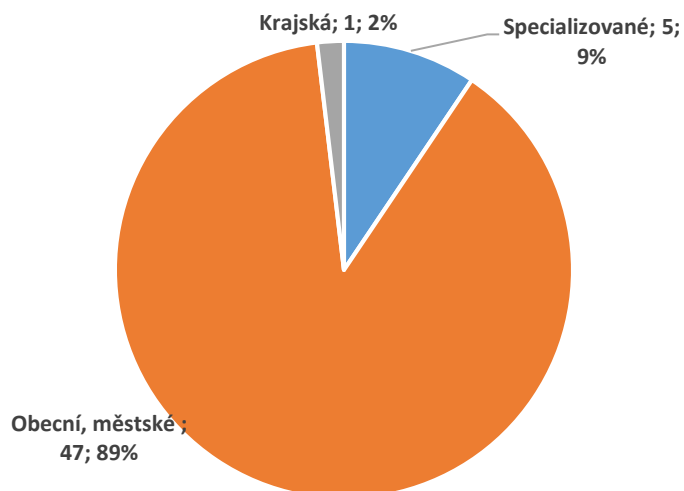
Zpracoval: Vít Richter

Závěry a shrnutí výsledků průzkumu

Z orientačního průzkumu vyplývá:

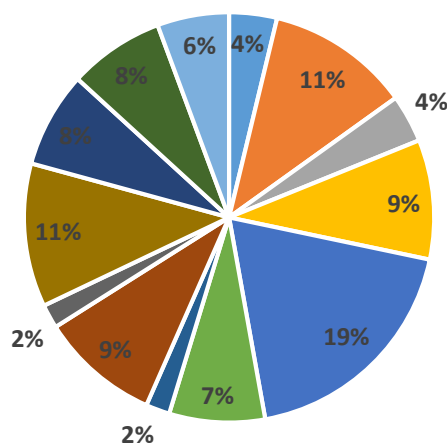
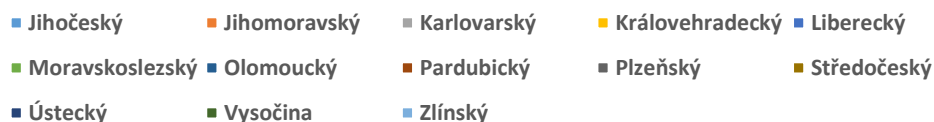
- V současné době nouzového stavu je provoz knihoven finančně a personálně v zásadě zajištěn. V rámci průzkumu nebyla zjištěna žádná kritická situace.
 - Zatím jen velmi malý počet knihoven signalizuje problémy s budoucím financováním knihovny (celkově 45 knihoven).
 - Tři čtvrtiny knihoven zúčastněných v průzkumu předpokládá snížení rozpočtu v roce 2020 a menší část (15 %) signalizuje snižování rozpočtu v roce 2021.
 - Nejčastěji dochází ke snížení rozpočtu u položky nákup knihovních fondů (uvádí 69 % knihoven), druhou nejčastěji zmiňovanou oblastí jsou investice (42 % knihoven). Dalších 29 % knihoven uvádí riziko snížení dotací, zejména na regionální funkce a pouze pětina knihoven (22 %) počítá se snižováním personálních nákladů, respektive snižování počtu pracovníků.
 - V Libereckém kraji je navrhováno snížení dotace na regionální funkce knihoven o 10 %.
 - Snížení rozpočtu do 5 % očekává třetina knihoven (32 %), u další více než třetiny je nutné počítat se snížením o 6 až 10 %. V průzkumu se objevily dvě knihovny, které signalizují snížení rozpočtu o 50 %.
 - Celková částka redukce u rozpočtu knihoven zúčastněných v průzkumu je více než 19 mil. Kč.
 - Nejvyšší částka snížení rozpočtu má hodnotu 5,5 mil. Kč (Krajská knihovna v Liberci a Knihovna města Ostravy).
-
- Nezávisle na výsledcích průzkumu je nezbytné očekávat, že každá knihovna (její provozovatel) bude mít v budoucím období zvýšené náklady na zajištění ochranných prostředků proti infekci.
 - Lze předpokládat, že v budoucím období přijme stát, kraje, obce a další zřizovatelé knihoven úsporná opatření, která budou mít negativní dopady na rozpočty knihoven.
 - Pokud činnost knihoven nebude možné v reálném času obnovit, bude hrozit postupné uzavírání knihoven a propouštění jejich pracovníků.
 - Průzkum bude s odstupem času opakován.

Typy knihoven - účastníci průzkumu (53 knihoven)

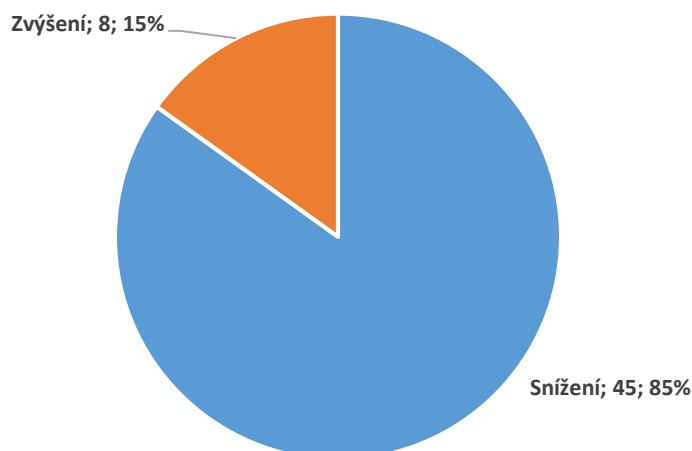
Dotazník vyplnilo celkem 71 knihoven, po vyřazení všech odpovědí, které neodpovídaly zadání, bylo hodnoceno celkem 53 knihoven. Naprostou převahu tvořily obecní a městské knihovny (89 %), dále jedna krajská knihovna a čtyři specializované knihovny, především muzejní.

Účastníci průzkumu kraje (53 knihoven)

Nejvíce knihoven reagujících na téma snížení rozpočtu sídlí v Libereckém kraji (19 %). To odpovídá tomu, že v Libereckém kraji existuje jednoznačný signál kraje ke snížení rozpočtu o 10 %. Naopak nejmenší zastoupení měly knihovny Olomouckého a Plzeňského kraje (2 %)

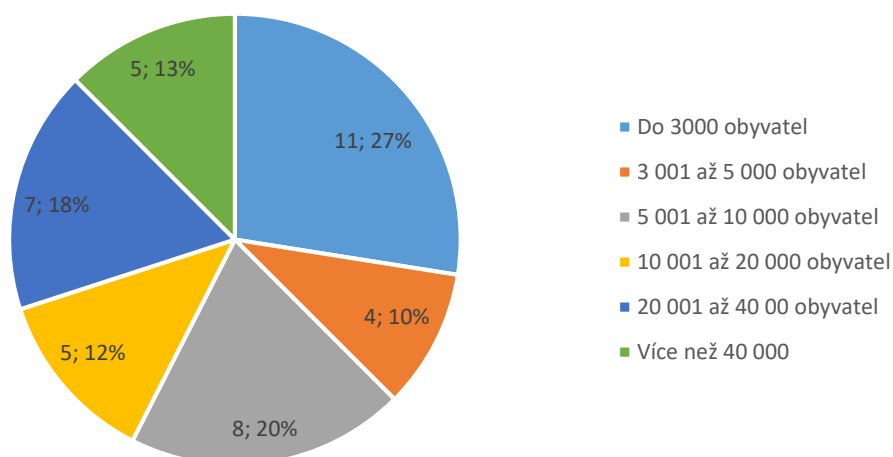
Připravuje se snížení nebo zvýšení rozpočtu? (53 knihoven)

Z celkového počtu 53 sledovaných knihoven 85 % předpokládá snížení rozpočtu.

Vedle toho 15 % naopak uvádí zvýšení rozpočtu. Při podrobnější pohledu lze konstatovat, že zvýšení rozpočtu se bude týkat zpravidla plánované investiční akce nebo v delším časovém horizontu pravidelného navyšování rozpočtu, tj. tyto rozpočtové úpravy nesouvisí s dopady pandemie.

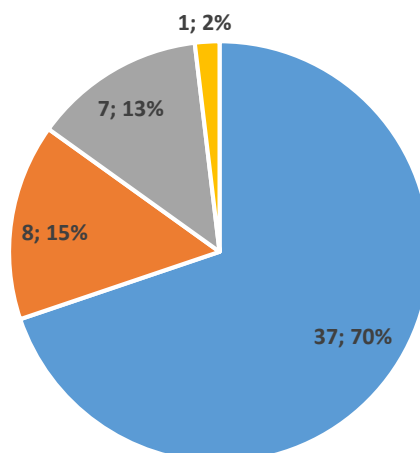
Obecní a krajské knihovny, kde se uvažuje o snížení rozpočtu

Pokud se na problematiku snižování rozpočtu podíváme z hlediska velikosti knihovny, respektive počtu obyvatel, kterým knihovna slouží, lze konstatovat, že úvahy či návrhy na snížení rozpočtu jsou více méně rozloženy v obcích a městech všech velikostí.

Kdy dojde ke změně rozpočtu? (45 knihoven)

■ Snížení 2020 ■ Snížení 2021 ■ Zvýšení 2020 ■ Zvýšení 2021

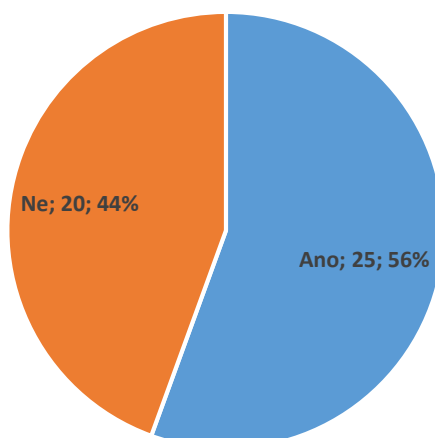

Jak bylo zmíněno, ke snížení rozpočtu by mělo dojít u 85 % knihoven. Z hlediska časového by u téměř tří čtvrtin knihoven (70 %) mělo dojít ke snížení rozpočtu ještě v roce 2020, dalších 15 % uvádí snížení rozpočtu v roce 2021.

Komentáře:

- Úsporná opatření se zatím pouze předpokládají, a to zatím pro letošní rok. U příštího roku to není jisté.
- Zatím je avizovaná úspora rozpočtu pro rok 2020, ale toto snížení se analogicky projeví i v dalších letech
- Zatím pouze na tento rok, ale je pravděpodobné, že se to bude týkat i dalších let.

Bude snížen rozpočet jako celek? (45 knihoven)

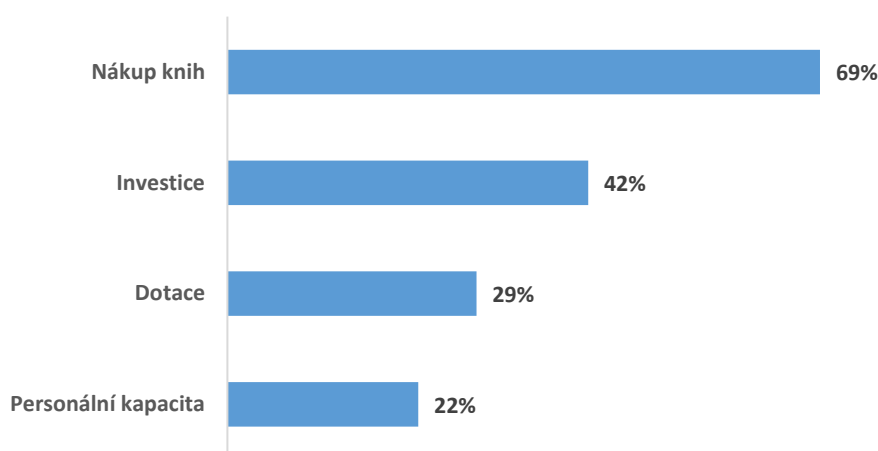

Více než polovina knihoven dostala sdělení, že jejich rozpočet bude celkově snížen, tj. je na knihovně, ve kterých částech rozpočtu bude snížení provedeno.

Komentáře:

- Již jsme museli předložit úpravu již schváleného příspěvku pro rok 2020 - úprava spočívá v povinném snížení o 10%.
- Každý výdaj nutno posoudit, všechny zbytné odložit, pozastavení investic.
- Vyčíslovali jsme úsporu ve výši 7 % z příspěvku zřizovatele, zatím také není dokryto zákonné navýšení mezd od ledna 2020
- Již druhý týden nouzového stavu bylo uloženo knihovně snížit rozpočet na rok 2020 o 10% provozních nákladů s tím, že je v kompetenci ředitele, zač se ušetří.
- Již nyní jsme povinni přehodnotit běžné výdaje a ponechat jen nezbytné, smluvně zajištěné, nebo vyplývající ze závazků.

U kterých položek rozpočtu očekáváte snížení? (45 knihoven)

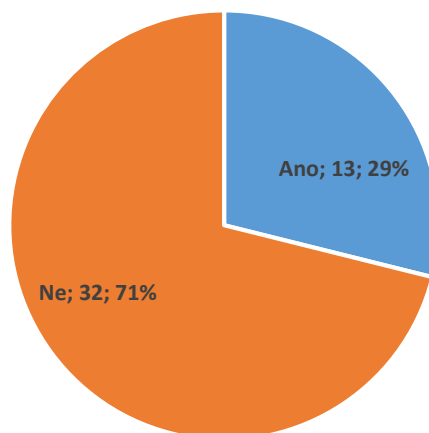

Nejčastěji dochází ke snížení rozpočtu u položky nákup knihovních fondů (uvádí 69 % knihoven), druhou nejčastěji zmiňovanou oblastí jsou investice (42 % knihoven). Dalších 29 % knihoven uvádí riziko snížení dotací, zejména na regionální funkce a pouze pětina knihoven (22 %) počítá se snižováním personálních nákladů, respektive snižování počtu pracovníků.

Komentáře:

- Bylo mi sděleno, že pro r. 2020 bude snížena částka na nákup literatury a provádění vazeb periodik.
- Máme šetřit na opravách, nákupu drobného hmotného majetku apod.
- Omezení prostředků pro nákup knih a periodik a dále uvažováno o snížení počtu pracovníků na úseku knihovny - možné snížení úvazků.
- Snížení úvazku
- V letošním roce je snížen o 50 % rozpočet na nákup knih, ochranné obaly a zarážky se pravděpodobně nebudou kupovat vůbec.
- Zatím rok 2020 a zatím snížení částky na knihy
- Zruší místo knihovnice
- Zřizovatel chce sebrat všem příspěvkovým organizacím tj. školám, školkám a také knihovně 7% z provozních nákladů rozpočtu na rok 2020. Dotkne se to citelně především nákupem knih
- Veškeré investiční akce vztahující se ke zlepšení pracovního prostředí budovy knihovny jsou navrženy na pozastavení, případně zrušeny.

Očekáváte snížení dotace od jiných poskytovatelů? (45 knihoven)

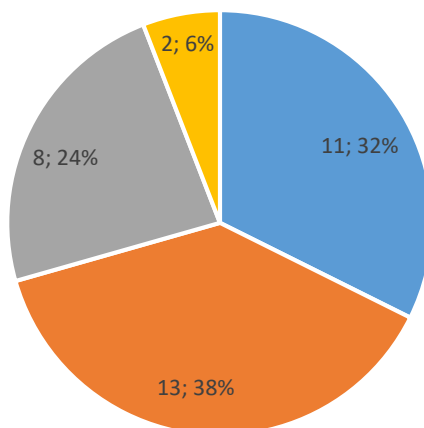
Necelá třetina knihoven (29 %) předpokládá, že dojde ke snížení dotací z jiných zdrojů, zejména se uvažuje o snižování výdajů na výkon regionálních funkcí knihoven. Snižování rozpočtu na výkon regionálních funkcí knihoven je navrhováno zejména v Libereckém kraji. Snížení této částky fakticky následně negativně ovlivní všechny knihovny v kraji.

Komentáře:

- *Budeme mít určitě nižší celkové příjmy kvůli uzavírce, a ty jsou součástí rozpočtu.*
- *Dosud nemáme schválenou ani žádost na legislativní navýšení platů v loňském roce - což se má odrazit v požadavku na celkovou výši platů pro RF na r. 2020. Žádost o toto navýšení pro rok 2020 nebude na KÚ ZK projednávána dříve, než 27. 4. 2020 a to vůbec netušíme, jak toto jednání (pokud tedy vůbec přijde tento bod na řadu) dopadne.*
- *Kraj Vysočina, výkon regionálních funkcí*
- *Liberecký kraj zatím nezaslal podepsanou smlouvu pro rok 2020, je přislíbeno podepsání v příštím týdnu. Kraj predikoval dofinancovat navýšení platu z minulého roku z dělení hospodářského výsledku, to však nyní neproběhne. Metodici mají navýšený platový výměr na úkor financí na nákup knih.*
- *Máme například příjmy z pronájmu nebytových prostor. Zřizovatel již nyní povolil odklad plateb.*
- *Vlastní hlavní a doplňková činnost*

O kolik procent bude snížen rozpočet knihovny? (34 knihoven)

■ Do 5 % ■ 6 až 10 % ■ 11 % až 25 % ■ 50%

Předpokládaná částka snížení rozpočtu i podíl snížení na celkových příjmech knihoven se hodně liší. Snížení rozpočtu do 5 % očekává třetina knihoven (32 %), u další více než třetiny je nutné počítat se snížením o 6 až 10 %. V průzkumu se objevily dvě knihovny, které signalizují snížení rozpočtu o 50 %.

Komentáře:

- *Knihovna je součástí kulturního centra čili zatím netušíme, v jakém rozsahu bude vedení obce snižovat náklady na jeho provoz. Pevně věříme, že se opatření nedotknou zaměstnanců.*
- *Myslím, že tlak na šetření se bude zvyšovat.*
- *Snížení rozpočtu omezí značně služby knihovny: úklid, sobotní provoz, akvizici, omezení počtu pracovníků o 2 úvazky, atd.*
- *Zatím se jedná o první opatření a doporučení od strany zřizovatele, je možné, že budou následovat přísnější opatření.*

Příklady snížení rozpočtu v jednotlivých knihovnách

Knihovna	Obec	Kraj	Počet obyvatel	Orientační částka snížení rozpočtu	Podíl snížení na celkových příjmech
Krajská vědecká knihovna v Liberci	Liberec	Liberecký	105 000	5 491 750	11%
Knihovna města Ostravy	Ostrava	Moravskoslezský	289 000	5 400 000	7%
Městská knihovna Česká Lípa	Česká Lípa	Liberecký	37 000	1 500 000	10%
Městská knihovna Břeclav	Břeclav	Jihomoravský	24 719	1 207 000	10%
Městská knihovna Jablonec nad Nisou	Jablonec nad Nisou	Liberecký	47 191	1 016 700	10%
Městská knihovna v Třebíči	Třebíč	Vysočina	35 740	1 000 000	8%
Městská knihovna	Nové Město na Moravě	Vysočina	10 000	530 215	15%
Městská knihovna Antonína Marka	Turnov	Liberecký	15 000	450 000	7%
Knihovna Vincence Prissnitze	Jeseník	Olomoucký	11 400	300 000	15%
Městská knihovna	Moravské Budějovice	Vysočina	7 500	300 000	10%
Městská knihovna Semily	Semily	Liberecký	8 500	270 000	7%
Městská knihovna Litvínov	Litvínov	Ústecký	24 000	221 000	3%
Městská knihovna Josefa Čižmáře	Vizovice	Zlínský	4 852	220 000	13%
Chomutovská knihovna	Chomutov	Ústecký	50 000	200 000	5%
Knihovna Václava Štecha	Slaný	Středočeský	15 000	200 000	10%
Městská knihovna Sušice	Sušice	Plzeňský	10 965	165 000	5%
Městská knihovna Opočno	Opočno	Královéhradecký	3 100	150 000	15%
Zeměměřická knihovna	Zdiby	Středočeský	3 013	150 000	20%
Městská knihovna Jevíčko	Jevíčko	Pardubický	2 830	100 000	6%
Masarykova veřejná knihovna Vsetín	Vsetín	Zlínský	26 479	100 000	3%
Kulturní zařízení města Boskovice	Boskovice	Jihomoravský	11 364	80 000	5%
Obecní knihovna Řečany nad Labem	Řečany nad Labem	Pardubický	1 337	25 000	50%
Městská knihovna	Rokytnice nad Jizerou	Liberecký	2 662	20 000	25%
Městská knihovna Locket	Locket	Karlovarský	3 080	20 000	1%
Městská knihovna Nová Včelnice	Město Nová Včelnice	Jihočeský	2 322	10 000	10%
Knihovna Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě	Vysoké Mýto	Pardubický	12 000	5 000	50%

Ne všechny knihovny, které se zúčastnily průzkumu, uvedly konkrétní částky snižování rozpočtu nebo jejich podíl na celkovém rozpočtu. V následující tabulce uvádíme údaje, které uvedlo 24 knihoven. Celková částka redukce u těchto knihoven činí 19,1 mil. Kč. Tabulka je řazena sestupně podle částky snížení rozpočtu. Z tohoto hlediska se pohybujeme v rozmezí od 5,5 mil. Kč (Krajská knihovna v Liberci a Knihovna města Ostravy) do 5 000 Kč (Knihovna Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě) u nejmenší

knihovny. Částku, o kterou bude rozpočet snížen, je nezbytné vždy posuzovat ve vztahu k velikosti knihovny, která je dáno počtem obyvatel v daném městě.

Jak knihovny komentují snižování rozpočtů a možné dopady

- *I když je situace vážná a kulturu ohrožuje, vidím i pozitivní stránku věci, a to, že je v našem případě alespoň čas na katalogizaci stávajícího knihovního fondu a darovaných knih. Tato katalogizace probíhá samozřejmě i při normálním stavu, ale není na to tolik času.*
- *Jedná se zatím o první vlnu opatření, dle vývoje situace, kterou nyní lze velmi těžko odhadovat, budou možná následovat další přísnější opatření.*
- *Knihovna bez dostatečného nákupu knihovního fondu je velmi oslabena. Provozní náklady tvoří také energie, ale tam se nedá mnoho ušetřit, navíc jsme otevřeli minulém období novou velkou pobočku knihovny, kde nám právě vzrostly náklady na provoz.*
- *Místo knihovnice nebude obsazeno*
- *Nebudeme dostávat čtvrtletní odměny, pouze holou mzdu*
- *O 5 mil. nižší rozpočet bude vyžadovat značné změny v provozu knihovny, navíc ještě přijdeme o výnosy, které se nebudou realizovat (vstupné z akcí, registrace, poplatky za zpozdné, peníze z pronájmu prostor). To možná kraj dorovná. Otázka je, co přinese rok 2021.*
- *Obáváme se, jestli nebudeme muset krátit platy, brát osobní ohodnocení nebo propouštět... víc budeme vědět v květnu. A to už v červenci musíme odevzdat rozpočet na rok 2021.... Nebude to jednoduché...*
- *Situace se určitě bude měnit, zřizovatel podle mého teprve sčítá "ztráty" a bude hledat zdroje na jejich pokrytí. V této chvíli musí dořešit nedokrytí mezd, to je první část "úspor", které hledá. Bohužel v provozních prostředcích knihovny taková částka není, pokud bychom ji měli pokrýt, tak by se muselo kombinovat radikální omezení nákupu knih i vybavení s personálními opatřeními. KMO v této chvíli disponuje investičními prostředky, které na pokrytí "úspor" nabízíme.*
- *Stop již připravených rekonstrukcí (potvrzeno), ohrožení spoluúčasti grantových projektů a komunitní činnosti, stop náboru vzdělaných knihovníků a dodržení katalogu prací, propouštění a stresové zatížení zbytku personálu, stop technické obnově a zvýšení již tak nízké technické úrovně za školami, ostatními kulturními subjekty i většinou populace, ztráta vybudované pozice knihovny v místní kultuře.*
- *V dnešním dopise primátorce Brna mj. uvádím:
Dnes společně víme, že bude nutné čelit mnoha negativním dopadům, a to nejen ekonomickým, a hledat veškeré cesty k jejich zmírnění. Přímou cestou je navrhnout úsporná opatření, další formou pak je podpora jednotlivců i firem prostřednictvím fungujících služeb. A zde vidíme velký potenciál knihovny, která zejména v období složité finanční situace mnoha jednotlivců, studentů, rodin i podnikajících subjektů, je připravena každodenně poskytovat služby potřebné ke vzdělávání, informační servis včetně občanských informací či podporu při vyhledávání pracovních příležitostí.
V neposlední řadě knihovna poskytuje bezpečné bezbariérové prostředí a návštěva knihovny může významně bránit pocitu osamění, beznaděje či sociálního vyloučení.
Neméně důležitá je pak knihovna v roli zákazníka, kdy díky velkým objemům nákupu knihovních fondů podporuje přežití mnoha vydavatelů (viz současná iniciativa pražského magistrátu). Prostřednictvím nákupu do knihovny pak kniha neslouží pouze jednotlivci, ale mnoha čtenářům.*
- *V dubnu měl být personálně posílen úsek knihovny o novou pracovníci na plný úvazek. Vzhledem k současné situaci byl nástup odložen a obáváme se, že se už vůbec neuskuteční a naopak pracovníce v důchodovém věku pracující na částečný úvazek bude v závěru roku možná propuštěna, což bude fatální pro chod knihovny vzhledem k rozsahu fondu a úkolům. Rozpočet pro nákup bude zřejmě také výrazně omezen a největší obavy máme o spoluúčasti ke grantům, jak pro letošek, tak vůbec nepovolení žádostí o granty v následujících letech (VISK digitalizace vzácných tisků).*
- *Vše se ještě uvidí, ale žádná sláva to určitě nebude a odnesou to hlavně knihy a akce*
- *Zatím máme instrukce od zřizovatele o šetření v nákupu majetku. Obávám se, že to bude pokračovat i ve snížení počtu zaměstnanců a snížení prostředků na nákup fondu.*
- *Získat dotaci na nový knihovní systém a nové PC, bohužel jsme již dvakrát neuspěli a obáváme se, že nynější úsporné režimy nás jako knihovnu odsunou prioritně na vedlejší kolej obce.*

DOTAZNÍK**Financování knihoven a pandemie COVID 19**

Název knihovny

Obec

Počet obyvatel

Kraj

1. Máte informace o tom, že provozovatel/zřizovatel knihovny chce vůči knihovně uplatnit nějakou úpravu rozpočtu?

- Ano, uvažuje o redukci rozpočtu
- Uvažuje o zvýšení rozpočtu
 - Pokud provozovatel uvažuje o zvýšení rozpočtu, uveďte částku, účel a procento navýšení rozpočtu

Pokud jste odpověděl/a na tuto otázku, děkujeme za vyplnění dotazníku. Ostatní otázky se týkají úsporných opatření.

2. Pokud uvažuje zřizovatel o úsporách, týkají se úsporná opatření

- Roku 2020
- Roku 2021 a následujících

3. Budou se úsporná opatření týkat rozpočtu jako celku?

- Ano (případně rozvedte níže) Ne, pouze některých částí

Pokud ANO, uveďte částku (holé číslo, bez čárek, pomlček a Kč)

4. Budou se úsporná opatření týkat personálních kapacit?

- Ano Ne

Pokud ANO, uveďte částku (holé číslo, bez čárek, pomlček a Kč)

5. Budou se úsporná opatření týkat provozních výdajů (např. nákup knihovního fondu)?

- Ano Ne

Pokud ANO, uveďte částku (holé číslo, bez čárek, pomlček a Kč)

6. Budou se úsporná opatření týkat investičních výdajů?

- Ano Ne

Pokud ANO, uveďte částku (holé číslo, bez čárek, pomlček a Kč)

7. Očekáváte redukci příjmů ještě od jiných poskytovatelů? (např. regionální funkce apod.)

- Ano Ne

8. Jakou část z celkového rozpočtu knihovny budou představovat úsporná opatření?

- Uveďte v procentech

9. Uveďte cokoliv, co považujete za užitečné ve vztahu k budoucí činnosti knihovny